

หอสมุดนิเวศน์ราษฎร์รังสรรค์

ก่อสร้างในสมัยหลวงพ่อดุสิตพรหมจรรย์ (หลวงพ่อดูอินทสุโร) เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กกว้าง 6 เมตร สูง 3 ชั้น สี่เหลี่ยมติดกับอาคารนิเวศน์พรหมจรรย์ เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ ราคาก่อสร้างในสมัยนั้น ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ในสมัยนั้นชั้นล่างใช้เป็นห้องสมุดของวัด ปัจจุบันห้องสมุดได้ย้ายไปอยู่ที่ริมแม่น้ำปิง เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาเพื่อศึกษาหาความรู้ทุกวัน ชั้นสองเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ ส่วนชั้นสามเป็นที่เก็บหนังสือตำราเก่าโบราณ เช่น ตำรายาแพทย์แผนโบราณ สมุดข่อย หนังสือเทศน์อักษรขอมโดยใช้เล็กลงในใบลาน แต่ปัจจุบันตำราต่างๆ เหล่านี้ได้ชำรุดและสูญหายเป็นจำนวนมากจะเหลืออยู่ก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

มณฑป

เป็นที่ประดิษฐานของรอยฝ่าพระพุทธรบาทจำลองเป็นอาคารก่ออิฐ
แบบจตุรมุขสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ.๒๔๖๔ รอยฝ่าพระพุทธรบาทจำลองซึ่งมี
อายุประมาณ ๓๐๐ ปี ในสมัยสุโขทัยสร้างด้วยหินศิลาแลงสมัยก่อน
ประดิษฐานอยู่ ณ วิหาร ต่อมาเมื่อบูรณปฏิสังขรณ์มณฑปเสร็จสวยงามจึง
นำไปประดิษฐาน พอถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ของทุกปี ชาวตำบลบ้านแก่ง
จะจัดงานปิดทองรอยฝ่าพระพุทธรบาทจำลองเป็นประเพณีทุกปีเพื่อระลึกถึง
คุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระอุโบสถ

พระอุโบสถวัดบ้านแก่งตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช พ.ศ.๒๒๐๕
สันนิษฐานว่าขอมเป็นผู้สร้าง ผู้แก่ผู้เฒ่าเคยเล่าให้ฟังว่าสมัยก่อนเป็นห้องโถง
ไม่มีกำแพงกันเป็นที่ประชุมสงฆ์ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๒๑๕ ได้รับพระราชทาน
วิสุงคามสีมาจึงได้ทำการก่อสร้างก่ออิฐถือปูนทรงไทยแบบโบราณเป็นพระ
อุโบสถแบบมหาอุด ที่เรียกมหาอุดเป็นเพราะมีประตูด้านเดียว และประตูหน้า
โบสถ์จะหันไปทางทิศตะวันตก โบสถ์นี้กว้างประมาณ๑๓.๕๐ เมตร ยาว
๑๕.๒๐ เมตรและต่อมาปี พ.ศ.๒๕๒๔ หลวงพ่อพระครูนิวาสิตนคุณได้ทำ
การปฏิสังขรณ์วัดใหม่เพื่อให้ถาวรและสวยงาม สิ้นค่าใช้จ่าย ๔๑๓,๐๐๐ บาท
พระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน หน้าตักกว้าง ๑๓๒ นิ้ว
สูง ๔ เมตร ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถซึ่งชาวบ้านเรียกว่า
หลวงพ่อโตเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือของชาวตำบลบ้าน
แก่ง

พระวิหาร

พระวิหารกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๒๔ เมตร เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบทรงไทยแบบโบราณแต่สร้างในสมัยใดไม่ปรากฏแต่สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างในสมัยทวารวดี ในปัจจุบันใช้เป็นที่สำหรับพระภิกษุ - สามเณรได้ทำกิจวัตรของสงฆ์ เช่น สวดมนต์ทำวัตรเช้า - เย็น และประกอบพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และ เจริญพระพุทธรูปในงานประจำปีของวัด

ต่อมาในสมัยของพระเจ้าบรมโกศพระเจ้าหลานโพธิ์พระครูนิวาสันนุรักษ์ได้ดำเนินการบูรณิใหม่เมื่อปี ๒๕๓๗ ได้ทำการเปลี่ยนแปลงข้อฟ้าใบระกาที่เป็นไม้ดอกที่ได้ผุพังลงมาเป็นคอนกรีตทั้งหมดและสร้างซ่อมประตูทางเข้าออกให้สมบูรณ์ดังเดิมส่วนเสาวิหารของเดิมเป็นไม้ทั้งหมดเกรงว่าจะเกิดความเสียหายจึงให้ช่างนำหินแกรนิตมาหุ้มไว้เพื่อป้องกันความชำรุดทรุดโทรม ส่วนฝาเพดานเป็นรูปลักษณะลายเดิมทุกอย่างเพียงแต่เพิ่มสีสรรใหม่ให้แลดูสวยงามยิ่งขึ้นตามสภาวะปัจจุบัน สำหรับบานหน้าต่างที่เห็นในปัจจุบันได้จ้างช่างแกะสลักลวดลายใหม่ทั้งหมดดังที่เห็นอยู่ในขณะนี้ สำหรับพระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นของเก่าสร้างมาควบคู่กันกับพระวิหาร เนื้อปูนขาว และมีพระพุทธรูปรายล้อมทั้งหมด ๘ องค์ แต่ถูกสร้างขึ้นใหม่เพราะของเก่าชำรุดเสียหายมาก

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ ยาว ๕ เมตร ลักษณะเนื้อพระเป็นเนื้อปูนขาวทั้งหมด หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตกประดิษฐานหลังพระพุทธรูปปางมารวิชัยอยู่ในพระวิหาร แต่สร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานเช่นเดียวกับพระวิหารและพระพุทธรูปปางมารวิชัย สำหรับพระเกศของพระพุทธรูปปางไสยาสน์ และ พระพุทธรูปปางมารวิชัย สร้างด้วยไม้เนื้อแข็งจำหลักลายอย่างสวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ธรรมเนียม

ธรรมเนียมเทศนาเป็นลักษณะแบบย่อมุม ๑๒ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยพระเดชพระคุณพระปลัดรัตน์ (พระญาณวิสุทธิเถระ) อดีตเจ้าอาวาสวัดดวงแข และ เป็นคนที่เกิดในตำบลบ้านแก่งนำมาถวายวัดบ้านแก่งใน สมัยของ พระครูนิวตฺตพรหมจรรย์ (หลวงพ่อบุญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านแก่งโดยแยกชิ้นส่วนของธรรมเนียมนำลงเรือล่องมาทางแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วมาประกอบที่ศาลาการเปรียญหลังเก่าของวัดบ้านแก่งที่อยู่กลางแม่น้ำปัจจุบันได้ถูกแม่น้ำกัดเซาะเสียหายทางวัดจึงทำการรื้อศาลาหลังเก่าออกแล้วนำไม้มาสมทบสร้างศาลาหลังใหม่ที่เห็นในปัจจุบันพร้อมก็นำธรรมเนียมมาเก็บไว้ยังที่ปลอดภัยเมื่อศาลาหลังใหม่สร้างเสร็จแล้วจึงนำธรรมเนียมขึ้นประดิษฐานยังศาลาหลังใหม่ของวัดบ้านแก่งต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ พระครูนิวตฺตพรหมจรรย์ที่ทำการบูรณซ่อมแซมขึ้นใหม่ ธรรมเนียมหลังนี้จึงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุดในปัจจุบัน พระภิกษุใช้เป็นทีแสดงธรรมเทศนาในเทศกาลออกพรรษา (เทศน์มหาชาติ) ของทุกปี และแสดงพระธรรมเทศนาในเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

กุฏิไม้ทรงไทย

กุฏิไม้ทรงไทยสร้างเมื่อพ.ศ.๒๔๘๘ ในสมัยหลวงพ่อพระครูนิวตต์
พรหมจรรย์เป็นเจ้าของ กว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒ เมตร เป็นกุฏิไม้หลังเดียวที่
ยังคงเหลืออยู่ เมื่อปีพ.ศ.๒๕๓๐หลวงพ่อพระครูนิวตต์ศาสนคุณได้ปรับปรุงชั้น
ล่างให้เป็นห้องสมุดของวัดแต่ปัจจุบันได้ย้ายห้องสมุดไปใช้ห้องสมุดหลังใหม่
กุฏิไม้ทรงไทยนั้นหลวงพ่อพระครูนิวตต์ศาสนคุณ ดำริจะซ่อมแซมให้อยู่ใน
สภาพเดิมเพื่อที่จะได้เป็นอนุสรณ์ของหลวงพ่อพระครูนิวตต์พรหมจรรย์
ต่อไป แต่ท่านได้มาด่วนมรณภาพเสียก่อนโครงการซ่อมแซมจึงหยุดชะงักลง
และมีสภาพทรุดโทรมอย่างที่เห็น

ระฆังใหญ่และหอระฆัง

ระฆังใหญ่ ๑๑ ก่า สร้างในสมัยหลวงพ่อดุสิตพระครูนิวตัตถ์พรหมจรรย์ เป็นเจ้าอาวาส โดยทำการหล่อขึ้นในปี ๒๔๖๕ โดยเป็นสัตตภัณฑ์เพื่อให้ พระภิกษุ-สามเณรทำกิจวัตรของสงฆ์ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๗๗ หลวงพ่อดุสิตพระครูนิวตัตถ์พรหมจรรย์ ได้สร้างหอระฆังขึ้นหนึ่งหอเป็นเทคอนกรีต กว้าง ๓ เมตร ลีเมตรหลังสูงเป็นกระโจม เพื่อแขวนระฆังใหญ่ ๑๑ ก่า ต่อในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ หลวงพ่อดุสิตพระครูนิวตัตถ์พรหมจรรย์ ได้ปรับปรุงส่วนบน โดยตัดหัว พญานาคและใบเทศ เพื่อให้ดูกลมกลืนและสวยงามดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

อาคารนิวตต์พรหมจรรย์

อาคารนิวตต์พรหมจรรย์ สร้างในสมัยหลวงพ่พระครูนิวตต์พรหมจรรย์ (หลวงพ่อยู่ อินทสุโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านแก่ง แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๕ เมตร สูง ๔ ชั้น เป็นสถาปัตยกรรมแบบชิโน – โปรตุเกศ ผสมศิลปะไทย ออกแบบโดยช่างชาวจีน ชื่อ ช่างฮ็อกเป็นชาวจีนสัญชาติไหหลำ ได้เดินทางมาจากประเทศจีน แผ่นดินใหญ่ ซึ่งประตูและหน้าต่างชาวจีนได้ประยุกต์นำรูปแบบของจีน ผสมกับลายไทยผสมผสานกันอย่างลงตัว อาคารหลังนั้นหลวงพ่พระครูนิวตต์พรหมจรรย์ มีวัตถุประสงค์จะใช้เป็นสถานที่ทำการศึกษาของพระภิกษุสามเณร เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย การก่อสร้างอาคารหลังนี้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนชาวตำบลบ้านแก่ง และ ตำบลใกล้เคียงเป็นอย่างดี ทั้งในด้านทุนทรัพย์ และกำลัง จะเห็นได้ว่าในสมัยนั้นชนบทยังไม่มีเครื่องมือจักรกลเครื่องทุ่นแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง การขนหินและไม้ที่นำมาจากภูเขาส่วนมากใช้เกวียนควายขนลากทั้งนั้นแม้การก่อสร้างส่วนมากใช้กำลังพระภิกษุ – สามเณรร่วมกับชาวบ้านอย่างนำอนุโมทนา อาคารหลังนี้สิ้นงบประมาณในการก่อสร้างเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๒๐๐๐๐ บาทซึ่งนับว่าเป็นเงินที่ไม่ใช่น้อยๆ ในสมัยนั้นและหลวงพ่พระครูนิวตต์พรหมจรรย์ (หลวงพ่อยู่) ได้ตั้งชื่อโรงเรียนหลังนั้นว่า โรงเรียนไตรภูมิวิทยาคาร โดยชั้นล่างและชั้นที่ ๒ ใช้เป็นที่สำหรับพระภิกษุและสามเณรทำการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย สำหรับชั้นที่ ๓ เป็นที่อยู่ของหลวงพ่พระครูนิวตต์พรหมจรรย์(หลวงพ่อยู่) ต่อมาเมื่อหลวงพ่พระครูนิวตต์พรหมจรรย์ หลวงพ่อยู่ได้มรณภาพลงและมีเจ้าอาวาสสืบต่อมาอีก ๒ รูปและเป็นเจ้าคณะตำบล จนกระทั่งมาถึงสมัยหลวงพ่เทียน ฐิตฉนุโท ได้รับตำแหน่งให้เป็นเจ้าอาวาส เมื่อพุทธศักราช

๒๕๐๘ พอดีปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ ทางโรงเรียนประชาบาลวัดบ้านแก่ง ได้รับงบประมาณจากทางราชการย้ายไปสร้างอาคารเรียนใหม่ ตรงข้ามกับหน้าวัดบ้านแก่งในปัจจุบัน อาคารเรียนโรงเรียนหลังเก่าจึงว่าง หลวงพ่อเทียนจึงย้ายพระภิกษุสามเณรไปเรียนพระปริยัติธรรมที่โรงเรียนประชาบาลเดิม โรงเรียนไทรภูมิวิทยาคาร จึงไม่ได้เป็นที่ศึกษาเหล่าเรียนของพระภิกษุ-สามเณรอีกต่อไป มูลเหตุที่จะเปลี่ยนจากชื่อโรงเรียนไทรภูมิวิทยาคาร มาเป็นอาคารนิเวศน์พรหมจรรย์ ก็ด้วยหลวงพ่อเจ้าคุณพระพรหมมุนี (วิชมัย ปุณฺณารามะเถระ) อดีตรองเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ปัจจุบันได้มรณภาพไปแล้ว เป็นชาวบ้านแก่งโดยกำเนิด ในสมัยที่ท่านยังมีพระราชทินนามเป็นพระเทพวราภรณ์ได้ขึ้นมาประชุมชาวตำบลบ้านแก่งและคณะสงฆ์ในสมัยนั้นว่าควรเปลี่ยนชื่อโรงเรียนไทรภูมิวิทยาคาร มาเป็นอาคารนิเวศน์พรหมจรรย์ สืบต่อไป ต่อมาในสมัยหลวงพ่อเทียนเป็นเจ้าอาวาสท่านได้บูรณอาคารหลังนี้เมื่อ พ.ศ. เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้นบาท สิ่งหนึ่งที่จะกล่าวในที่นี้คือ หลวงพ่อเทียนได้รวบรวมโบราณวัตถุหลากหลายยุคหลายสมัย มารวมไว้ที่อาคารนิเวศน์พรหมจรรย์ จนกลายเป็นพิพิธภัณฑ์อันทรงเกียรติและเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าของวัดบ้านแก่งและเป็นภาระหน้าที่ของชาวตำบลบ้านแก่งที่จะต้องดูแลรักษาสืบต่อไป

พระเจดีย์ (เก่า)

พระเจดีย์หน้าพระวิหารมีลักษณะแบบฐานย่อมุมสิบสอง สูง ๗ ชั้น ซึ่งมีความหมายถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ในยุคนั้น ฐานชั้นบนสุดของพระเจดีย์มีลวดลายเทพนม ทั้งหมด ๔ ด้าน และ ต่อจากฐานชั้นบนมีปลายยอดพระเจดีย์พุ่งสูงขึ้นไป ซึ่งมีความหมายที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในยุคนั้น โดยรวมแล้วมีลักษณะกว้าง ๑๔.๖๗ เมตร ความกว้างเท่ากันทั้ง ๔ ด้าน สูงจากฐานถึงปลายยอดลดหลั่นกันไป ๑๕.๔๐ เมตร เป็นเจดีย์ที่หาหลักฐานไม่พบว่าสร้างในสมัยใด